

Monika Grabowska*

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

MIGRACJA EDUKACYJNA POLSKICH STUDENTÓW NA TLE TRENDÓW ŚWIATOWYCH

Streszczenie

Rozwijające się gospodarki światowe potrzebują młodych ludzi niezależnie od narodowości. Obywatelstwo wielokulturowe staje się domeną dzisiejszych społeczeństw. To wymaga innego, nowego spojrzenia na system edukacyjny. Stąd też obserwowane są na świecie wzmożone migracje edukacyjne celem podnoszenia jakości kształcenia poprzez rozwój współpracy różnych ośrodków naukowych. Migrujący studenci po zdobyciu nowej wiedzy i doświadczeń odważniej wkraczają na drogi rozwoju zawodowego, w wielu przypadkach stanowią impuls do nowoczesności oraz poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej swoich krajów. Z tego względu celem niniejszego artykułu jest przybliżenie problemu polskiej migracji edukacyjnej na tle światowych trendów.

Słowa kluczowe: migracja edukacyjna, mobilność studentów, umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego, Proces Boloński, Erasmus

Wprowadzenie

Występujące zmiany w globalnej gospodarce XXI w. dotyczą również sektora edukacyjnego, zarówno na szczeblu obejmującym szkolnictwo podstawowe-

* Adres e-mail: monika.grabowska@ue.wroc.pl.

we, gimnazjalne, licealne, jak i szkolnictwo wyższe. Obecne tendencje światowe ukazują potrzebę ewolucji dotychczasowych modeli edukacyjnych stosowanych w większości krajach. Uwzględniając wpływ efektów globalizacji na postawy narodowościowe obywateli, można stwierdzić, że odczuwalna jest wśród nich większa chęć poznawania innych kultur i obyczajów. Wynika to z faktu wolego przepływu kapitału rzeczowego i finansowego, a co z tym się wiąże – również kapitału społecznego. Obywatelstwo wielokulturowe staje się domeną dzisiejszych społeczeństw, a takie zmiany narodowościowe wymagają innego, nowego spojrzenia na system edukacyjny. Powstaje zatem edukacja wielokulturowa mająca na celu redukcję strachu wobec tego, co do tej pory było nieznanym w swoich systemach kulturowych i obyczajowych. Aby to osiągnąć, szkoły różnych szczebli powinny zaznajamiać uczniów i studentów z innymi kulturami i językami obcymi. Ponadto, powinny również uczestniczyć w edukacyjnych projektach wymiany młodzieży w celu podnoszenia jej świadomości i wiedzy. Taki model edukacji ma za zadanie umożliwić bezpośredni kontakt z przedstawicielami różnych kultur i systemów edukacyjnych. Z tego typu przedsięwzięciem nierozdzielnie wiąże się zjawisko migracji jako jeden z aspektów ekonomicznych każdej gospodarki. Ponieważ wymiana młodzieży szkolnej, jak i możliwość studiowania w innym kraju to kwestia określonego czasu, taka migracja nosi nazwę migracji czasowej. Jedną z form migracji czasowej jest migracja edukacyjna.

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie problemu polskiej migracji edukacyjnej na tle światowych trendów w tej dziedzinie. Przedstawione zostaną w nim jedynie aspekty dotyczące szkolnictwa wyższego mogące sprzyjać umiędzynarodowieniu studiów w Polsce oraz podniesieniu poziomu kształcenia, jak również konkurencyjności naszych uczelni.

1. Studenci zagraniczni na świecie

Od lat obserwuje się nasilenie wzmożonych procesów migracyjnych we współczesnym świecie. Powodami tego są najczęściej czynniki ekonomiczne, społeczne, a nawet polityczne. Jednak wraz ze zmianami społeczno-gospodarczymi, jakie zachodzą w większości gospodarek światowych, obserwuje się natężenie ruchów migracyjnych dotyczących młodych ludzi chcących podnieść swój warsztat edukacyjny w innych krajach niż swój kraj ojczysty. Od lat

90. XX w. widoczne staje się otwarcie młodych ludzi na inne kraje i społeczeństwa, a co się za tym idzie – możliwość ich przebywania za granicą i kontynuowania tam nauki. Wzrost dynamiki wyjazdów studentów jest możliwy dzięki zaistnieniu kilku oddziaływujących na siebie czynników. Należą do nich: mobilność studentów, stworzenie europejskich programów edukacyjnych, nowa wizja rządów oraz zmiana w podejściu władz uczelni do migracji edukacyjnej.

Tabela 1. Czynniki stymulujące wzrost migracji edukacyjnej

Czynniki stymulujące wzrost migracji edukacyjnej			
mobilność studentów	stworzenie europejskich programów edukacyjnych	nowa wizja rządów	nowa wizja władz uczelni
łatwiejszy przepływ studentów wynikający m.in. z upadku bloku wschodniego i powstania Unii Europejskiej	uruchomienie europejskich programów edukacyjnych (Erasmus, Sokrates, Tempus, Leonardo da Vinci, CEEPUS)	zmiana nastawienia rządów widzących w zagranicznych studentach szansę na gospodarczy rozwój kraju oraz w studentach kształcących się za granicą szansę na wzrost potencjału intelektualnego swojego kraju	zmiana w podejściu uczelni do migracji edukacyjnej; uczelnie zaczęły aktywnie werbować zagranicznych kandydatów postrzeganych jako element podnoszący prestiż placówki oraz chętniej wysyłać swoich studentów na naukę bądź praktyki

Źródło: opracowanie własne na podstawie: P. Hut, E. Jaroszevska, *Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnych na świecie. Badania. Ekspertyzy. Rekomendacje*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011, s. 2.

Tego typu okoliczności przyczyniły się do osiągnięcia w 2009 r. w skali globalnej liczby 3,7 mln zagranicznych studentów¹. Analizując tę wielkość w porównaniu do roku 1995, można stwierdzić, że od tego czasu podwoiła się liczba studentów obcokrajowców. Najczęściej z migracją edukacyjną mamy do czynienia w krajach skupionych w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (77% studiuje w państwach należących do OECD; na uwagę zasługuje fakt, że blisko 2/3 studiujących pochodzi spoza tych państw). Ponadto, jednym z chętniej wybieranych obszarów do studiowania za granicą jest UE.

¹ *Education at a Glance 2011: OECD Indicators*, Organisation for Economic Co-operation and Development Publishing, 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/61/2/48631582.pdf> (17.04.2013).

W 2009 r. najwięcej obcokrajowców studiowało w Stanach Zjednoczonych (18%), Wielkiej Brytanii (10%) i Australii (7%) oraz we Francji i Niemczech (po 7%). Jednocześnie wyraźnie widoczna jest dominacja krajów anglojęzycznych (około 40% studentów zagranicznych kształciło się w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Australii, Nowej Zelandii lub Kanadzie). Ranking ten zmienia się jednak, jeśli uwzględnimy odsetek cudzoziemców wśród studentów danego kraju – najwyższy poziom osiąga on w Makao (blisko 60%) oraz na Cyprze, Fidzi i w Nowej Zelandii (około 30%). W Polsce w 2004 r. odsetek zagranicznych studentów wyniósł około 0,5%, a udział Polski w światowej absorpcji migrantów edukacyjnych był na poziomie jedynie 0,3%. Wartości obu wskaźników wzrosły w roku akademickim 2010/2011 i wyniosły odpowiednio 1,2 i 0,6%. Nie ulega jednak wątpliwości, że są one bardzo niskie². Dokonując zestawienia regionów docelowych zagranicznych studentów, można stwierdzić, że w 2009 r. najczęściej wybierana przez młodych ludzi była Europa (46%), potem odpowiednio w kolejności Ameryka Północna (23%) i Azja (11%). Ze względu na regiony pochodzenia najwięcej studentów pochodzi z Azji (52%). Na kolejnych miejscach są: Europa (23%), Afryka (12%), Ameryka Południowa (6%), Ameryka Północna (3%) oraz Oceania (1%). Uwzględniając dodatkowe czynniki, można zauważyć, że najwyższy odsetek studentów kształcących się poza granicami mają państwa afrykańskie, a najwyższą liczbę studiujących poza granicami kraju ma kraj o największej liczbie mieszkańców na świecie, czyli Chiny³. Uwzględniając powyższe informacje, można stwierdzić, że największe skupisko zagranicznych studentów to Europa. Jednocześnie Europejczycy stanowią w UE największą grupę zagranicznych studentów (44%). Nie bez znaczenia dla tego typu sytuacji są różne programy edukacyjne stosowane w Unii, m.in. Erasmus. Kolejną dużą grupę w Europie reprezentują przybysze z Azji (29%), zdecydowanie mniejszy udział mają osoby z pozostałych kontynentów (Afryka – 18%, Ameryka – 8%). W Azji i Ameryce dominują natomiast studenci z krajów azjatyckich. Ciekawym i nowym zjawiskiem w Azji jest obserwowany wzrost zainteresowania Europą, jednak docelowym regionem dla młodych Azjatów pozostaje nadal Ameryka Północna⁴. Jak widać

² P. Hut, E. Jaroszewska, *Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnych na świecie. Badania. Ekspertyzy. Rekomendacje*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011, s. 3.

³ *Ibidem*, s. 2.

⁴ *Ibidem*, s. 3–4.

z powyższych danych, obecnie młodzież całego świata przemieszcza się w celu zdobywania nauki, a potem wdrażania jej w życie w swoich krajach, przyczyniając się do poprawy sytuacji społecznej, kulturowej i ekonomicznej.

2. Mobilność studentów jako element Procesu Bolońskiego

Model europejskiego kształcenia oraz narodowe systemy edukacyjne w Europie podlegają dużej konkurencji ze strony wysokoefektywnych amerykańskich i azjatyckich modeli edukacyjnych. W obecnych czasach okazuje się, że modele edukacyjne poza Europą bazują na wysokim poziomie świadczonych usług edukacyjnych oraz wysoko rozwiniętym systemie rozwoju i badań. W obliczu występujących zmian dla instytucji decyzyjnych kształtuje się pytanie o trwałość europejskiej kultury. W takich okolicznościach reakcją na te zmiany w europejskim środowisku edukacyjnym była Deklaracja bolońska podpisana 19 czerwca 1999 r. Zgodnie z jej zapisem „«Europa Wiedzy» jest teraz powszechnie uznawana za niezastąpiony czynnik rozwoju społecznego i ludzkiego oraz za niezbędny element wzmocnienia i wzbogacania tożsamości europejskiej dającej obywatelom Europy umiejętności niezbędne do stawienia czoła wyzwaniom nowego tysiąclecia wraz ze świadomością wspólnych wartości oraz przynależności do wspólnej przestrzeni społeczno-kulturowej. Znaczenie edukacji oraz współpracy edukacyjnej dla rozwoju i umocnienia stabilnych, pokojowych oraz demokratycznych społeczeństw jest powszechnie uznawane za bardzo ważne. W Deklaracji zwrócono uwagę na centralną rolę uczelni w rozwoju kulturalnym Europy. Podkreślono w niej znaczenie stworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego jako klucza do zwiększenia mobilności i zatrudnialności obywateli oraz ogólnego rozwoju kontynentu. Uczelnie europejskie ze swej strony podjęły to wyzwanie i zdecydowały się odgrywać główną rolę w budowaniu Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Ma to ogromne znaczenie, biorąc pod uwagę, że niezależność i autonomia uniwersytetów gwarantują ciągle dostosowywanie systemów szkolnictwa wyższego i nauki do zmieniających się potrzeb, wymagań społeczeństwa oraz postępu wiedzy naukowej”⁵. Deklaracja ta jest propozycją połączenia wysiłków

⁵ Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie, 19 czerwca 1999, s. 1, http://ekspcibolonscy.org.pl/sites/ekspcibolonscy.org.pl/files/1999_PL_Bologna_Declaration.pdf (15.04.2013).

edukacyjnych krajów europejskich we wzmocnieniu i „współbrzmieniu” narodowych systemów edukacyjnych. Propozycja ta sprowadza się do ukierunkowania wysiłków zmierzających do podniesienia jakości kształcenia, zwiększenia mobilności studentów i pracowników, a także promowania wymiaru europejskiego kształcenia.

Zmiany w szkolnictwie wyższym będące wynikiem Procesu Bolońskiego, zachodzące przede wszystkim na uczelniach, stanowią próbę wypracowania wspólnej „europejskiej” reakcji na problemy występujące w większości tych krajów. Takiej sytuacji mają służyć następujące czynniki:

- a) stworzenie warunków do mobilności obywateli;
- b) dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, a zwłaszcza doprowadzenie do poprawy zatrudnialności;
- c) podniesienie atrakcyjności i poprawa pozycji konkurencyjnej systemu szkolnictwa wyższego w Europie, tak aby odpowiadała ona wkładowi tego obszaru geograficznego w rozwój cywilizacji.

Można stwierdzić, że Proces Boloński jest próbą zorganizowania systemu szkolnictwa wyższego w Europie, tak aby stał się on powszechnie zrozumiały i godny zaufania. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że dla wielu krajów Proces Boloński jest inspiracją do rozpoczęcia niezbędnych reform w szkolnictwie wyższym⁶. Dziś w Procesie Bolońskim bierze udział 47 państw europejskich, Komisja Europejska oraz członkowie konsultacyjni: Rada Europy, UNESCO-CEPES, EUA, ESU, EURASHE, ENQA, Education International and BUSINESSEUROPE.

Mobilność studentów, jak również promowanie tego zjawiska jest jednym z założeń Procesu Bolońskiego. Polskie władze edukacyjne podjęły intensywną działalność informacyjną, koordynacyjną i zainicjowały wprowadzenie studiów dwustopniowych na uczelniach publicznych i prywatnych oraz standardów kształcenia dla studiów I i II stopnia. Uczelnie polskie włączyły się do Procesu Bolońskiego, czego dowodzą przeprowadzone w nich zmiany strukturalne oraz prowadzona w latach 2002–2003 dość szeroka debata środowiskowa⁷. Mobil-

⁶ A. Kraśniewski, *Proces Boloński to już 10 lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2009, s. 7.

⁷ T. Szapiro, *Proces Boloński: nowe szanse, czy nieznanne zagrożenie*, w: *Ekonomiczne studia licencjackie z perspektywy absolwenta i władz uczelni*, red. E. Drogoosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Wyd. UW, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2012, s. 17.

ność studentów to dla wielu młodych ludzi decyzja o wyjeździe do innej uczelni na określony czas oraz podporządkowanie się do nowych wymagań i okoliczności kształcenia wyższego. Dzięki temu zjawisku wypracowuje się w młodzieży otwartość na inne kultury, tolerancja oraz gotowość do mobilności transgranicznej. Mobilność międzynarodowa sprzyja również doskonaleniu umiejętności językowych. Na uwagę zasługuje fakt, że od chwili przystąpienia Polski do programu Erasmus⁸ systematycznie wzrasta udział polskich uczelni w międzynarodowej wymianie studentów.

3. Migracja edukacyjna polskich studentów

Dziś w zjednoczonej Europie ze wspólnym rynkiem wewnętrznym i programami wymiany studenckiej młodzi Polacy mają możliwość studiowania bądź też kontynuowania rozpoczętej nauki poza granicami swojego kraju. W rozwijaniu międzynarodowej współpracy między uczelniami na rzecz coraz lepszej jakości kształcenia pomocne są różne programy aktywizujące studentów oraz pracowników uczelni. Tego typu przedsięwzięcia mają służyć kształtowaniu nowego obrazu obecnego i przyszłego Europejczyka. Młodzi obywatele dzięki doświadczeniu wielokulturowości, otwartych granic, różnorodności metod kształcenia, a nawet studenckich przyjaźni są siłą, która ułatwia integrację i generuje postęp. Programy umożliwiające migrację edukacyjną stanowią w dużej mierze impuls do rozwoju i nowoczesności. Korzystają na tym zarówno uczelnie, jak i społeczeństwa. Pobyt za granicą jest nie tylko szansą na zmianę swojego życia, ale również daje możliwość nauki wśród wielokulturowej społeczności, która w nowoczesny sposób postrzega świat i edukację oraz przyczynia się do ciągłego kontaktu z językiem obcym. Migracja edukacyjna będąca jedną z form migracji czasowej wiąże się z definicją migranta tymczasowego. To pojęcie odnosi się do osoby migrującej w określonym celu lub z określoną motywacją, której zamiarem jest późniejszy powrót do państwa pochodzenia lub dalsza migracja w innym kierunku. W przypadku studentów najczęściej występuje sytuacja powrotu do kraju w celu ukończenia rozpoczętej edukacji. W takim przypadku można uznać, że migracja edukacyjna jest kreowana przez mobilność uczestników, a w głównej mierze przez studentów.

⁸ Erasmus – Europejski Program Mobilności Studentów i Nauczycieli Akademickich.

Obecnie polski system szkolnictwa wyższego bierze udział w programie międzynarodowej wymiany akademickiej polegającym na integracji europejskiej, poszerzaniu współpracy naukowej i wspieraniu rozwoju uczelni, ich pracowników oraz studentów. Pomocne w tym przedsięwzięciu są programy wspierające mobilność studentów, m.in.: Socrates-Erasmus, Tempus, Leonardo da Vinci, CEEPUS, oraz umowy dwustronne i wielostronne. Mimo obserwowanego postępu w wymianie międzynarodowej w Polsce jej poziom trudno jest uznać za zadowalający. Liczba studentów wyjeżdżających wynosi zaledwie około 2,5% ogółu studiujących. Mamy poza tym do czynienia z wyraźnym brakiem równowagi w liczbie studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających. Ostatnio jednak obserwuje się zjawisko zmniejszania tej nierównowagi. Można przy tym zaobserwować znaczne różnice między poszczególnymi uczelniami i poszczególnymi typami uczelni ze względu na liczbę wyjeżdżających, a także przyjeżdżających studentów. Na niektórych uczelniach w wymianie bierze udział ponad 10% studentów, w innych z tej formy wzbogacenia doświadczeń korzystają jedynie pojedyncze osoby⁹.

Najpopularniejszym wśród studentów programem umożliwiającym studiowanie za granicą jest Erasmus. Uznawany za flagowy program UE rozpoczął działalność 25 lat temu. Zmienił życie wielu młodych ludzi i otworzył umysły całego pokolenia, stając się najbardziej znanym i udanym programem mobilności na świecie. Polska dołączyła do Erasmusa w 1998 r. i jest pełnoprawnym, aktywnym partnerem we wszystkich sferach działania tego programu¹⁰. Erasmus łączy 33 kraje uczestniczące w programie i około 4 tys. uczelni, wśród nich aż 315 z Polski. Stypendia otrzymało już ponad 2 mln studentów i niemal 240 tys. nauczycieli akademickich¹¹.

Program przez lata ewoluował, jednak pozostał wierny swojej idei podnoszenia jakości kształcenia poprzez rozwój współpracy różnych ośrodków naukowych UE. Erasmus odgrywa niezwykle istotną rolę w indywidualnym rozwoju jego uczestników. Bogaci w nową wiedzę i nowe doświadczenia studenci Erasmusa odważnie wkraczają na drogę rozwoju zawodowego. Zdobyte umiejętności, pasja i otwartość umysłu sprawiają, że są oni bardziej konkurencyjni

⁹ A. Kraśniewski, *Proces Boloński...*, s. 80.

¹⁰ J. Truszczyński, w: *Erasmus w Polsce. Polska w Erasmusie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012, s. 7.

¹¹ Erasmus. Statystyki, <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki> (15.04.2013).

na rynku pracy. Nie ma wątpliwości, że to właśnie młodzi Polacy z pokolenia Erasmusa dzięki doświadczeniu wielokulturowości, otwartych granic, różnorodności metod kształcenia czy studenckich przyjaźni niejednokrotnie przekraczają kulturowe i językowe bariery. Ponadto, po zdobytych doświadczeniach są siłą, która ułatwiała integrację Polski z rodziną państw UE, i wpływają na nowe oblicze zarówno systemu edukacyjnego, jak i sytuacji społeczno-gospodarczej jednoczącej się Europy oraz swych krajów macierzystych¹².

Erasmus szybko zyskał ogromną popularność w europejskim środowisku akademickim, przede wszystkim wśród studentów. Dla wielu z nich wyjazd na kilka miesięcy lub rok akademicki do zagranicznej uczelni był szansą na pierwszy w życiu dłuższy pobyt za granicą. Wymiana studentów i pracowników uczelni zbliża ludzi z różnych krajów, pomaga przełamywać wzajemne uprzedzenia i stereotypy. Erasmus nie jest już postrzegany jedynie jako program unijny, lecz także jako zjawisko społeczne i kulturowe¹³.

Wzrost intensywności wymiany międzynarodowej jest efektem wspólnej pracy wielu krajów. Ogółem w latach 1987–2011 na część okresu studiów i na praktyki wyjechało 2,5 mln studentów ze wszystkich krajów uczestniczących w programie, natomiast liczba wyjazdów studentów w ramach Erasmusa w roku akademickim 2010/2011 to 231,4 tys. Z wyjazdów Erasmusa w latach 1998–2011 skorzystało ponad 108 tys. polskich studentów, a w roku akademickim 2010/2011 wyjechało około 14,2 tys. polskich studentów. Najpopularniejsze kraje docelowe dla naszych studentów to Hiszpania, Niemcy, Włochy, Francja i Portugalia. Uwzględniając fakt, że od 2004 r. rozpoczęliśmy wymianę w ramach Erasmusa z krajami, które przystąpiły do UE, i krajami kandydującymi, najpopularniejsze kierunki wyjazdów na studia to Czechy, Turcja, Norwegia, Słowenia i Węgry. Najpopularniejsze kierunki studiowania za granicą to nauki społeczne, biznesowe i prawne (41,1%), nauki humanistyczne i artystyczne (23,8%), nauki techniczne (13,2%), nauki ścisłe (11,3%) oraz uczelnie medyczne (4,9%)¹⁴. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce poinformowało, że rok akademicki 2010/2011 wyróżnił się spośród pozostałych okresów ba-

¹² B. Kudrycka, w: *Erasmus w Polsce. Polska w Erasmusie...*, s. 4–5.

¹³ M. Członkowska-Naumiuk, w: *Erasmus w Polsce. Polska w Erasmusie...*, s. 25.

¹⁴ Dane na podstawie opracowania: M. Członkowska-Naumiuk, *Program Erasmus. Przegląd statystyk*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie”, http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/Erasmus_statystyki%2025-lecie_3.pdf (15.04.2013).

dawczych wyjątkowo dużym udziałem liczby studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus, tym samym potwierdzając rosnące zainteresowanie tym programem. Wiedząc, że program Erasmus stanowi niezwykłą szansę na zdobycie nowych doświadczeń, Komisja Europejska założyła sobie cel, aby do roku 2012/2013 zwiększyć liczbę osób objętych tym programem do 3 mln¹⁵. Ten fakt może świadczyć o znacznym zadowoleniu ze strony zarówno korzystających, jak i oferujących tego typu formę podnoszenia kwalifikacji edukacyjnych, która w przyszłości ma zaowocować lepiej wykształconą kadrą, pracownikami oraz świadomymi obywatelami wielokulturowej społeczności europejskiej przyczyniającej się do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej poszczególnych gospodarek, w tym Polski.

Podsumowanie

Obserwowane wzmożone procesy migracyjne we współczesnym świecie przyjmują różne formy, m.in. migracji edukacyjnej. Jest ona popularna wśród młodych ludzi, a szczególnie studentów. Najpopularniejszy obszar, w którym można odnotować dużą liczbę zagranicznych studentów, to UE wraz ze swoim sztandarowym programem Erasmus. Program ten wpłynął na życie wielu młodych ludzi i otworzył umysły całego pokolenia, stając się najbardziej znanym i udanym programem mobilności na świecie. Efekty tego programu już zmieniają oblicze dzisiejszych gospodarek, a w przyszłości będą odczuwalne jeszcze większe pozytywne efekty migracji młodzieży. Doświadczenia zdobyte podczas pobytów zagranicznych kształtują w młodych ludziach umiejętność skutecznej współpracy z innymi, poszerzają horyzonty myślowe, otwierają na nowe wyzwania oraz inspirują do podejmowania odważnych i innowacyjnych przedsięwzięć.

Literatura

Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie. Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji zebranych w Bolonii 19 czerwca 1999 r.

¹⁵ *Program Erasmus w roku 2010/2011: objaśnienie danych*, MEMO/12/310, Bruksela, 8 maja 2012 r., s. 7, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-310_pl.htm (16.04.2013).

- Erasmus w Polsce. Polska w Erasmusie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012.
- Erasmus w Polsce. Rok akademicki 2010/2011*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012.
- Hut P., Jaroszevska E., *Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnych na świecie, Badania. Ekspertyzy. Rekomendacje*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011.
- Kraśniewski A., *Proces Boloński to już 10 lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2009.
- Program Erasmus. Przegląd statystyk*, oprac. M. Członkowska-Naumiuk, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012.
- Szapiro T., *Proces Boloński: nowe szanse, czy nieznane zagrożenie*, w: *Ekonomiczne studia licencjackie z perspektywy absolwenta i władz uczelni*, red. E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Wyd. UW, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2012.

EDUCATIONAL MIGRATION OF THE POLISH STUDENTS ON THE WORLD TRENDS BACKGROUND

Summary

The developing world's economies need a new generation. Multicultural Citizenship is the domain of the modern societies. What is needed is a different, new look at the educational system. That is why in the world there is increased educational migration observed in order to improve the quality of education through the development of cooperation between different research centers. Migrant students after gaining new knowledge and experience boldly move in the direction of professional development, in many cases there are an impulse to modernity and to improve the socio-economic situation of their countries. The aim of the present article is approximation of the problem of the Polish educational migration on the world trends background.

Keywords: educational migration, mobility of students, Bologna Process, Erasmus, internationalization of higher education

JEL Code: Z00

Translated by Ewa Malinowska